

Concurrentie en dynamiek

De concurrentiepositie van de Nederlandse economie is in het geding. Nederlandse ondernemers verliezen terrein op de Duitse markt¹ en in dit nummer van *ESB* wijzen ook D. Jacobs en A. de Vos op een afnemende concurrentiekracht. Bovendien dreigt het traditionele voordeel van een gematigde loon- en prijsontwikkeling te verdwijnen. Door onderlinge vervlechting van economieën wordt het steeds minder goed mogelijk een loon- en prijsniveau te handhaven dat afwijkt van het buitenland. Ondernemers zullen daarom actiever moeten zijn in het ontwikkelen van nieuwe producten en markten. Dit vereist enerzijds het wegnemen van starheden die de prikkel tot ondernemerschap belemmeren² en anderzijds het opbouwen van lange-termijnrelaties tussen werknemers, ondernemers en vermogensverschaffers die het plegen van nieuwe investeringen kunnen bevorderen.

Het verminderen van rigiditeiten op de arbeidsmarkt staat tot nu toe het meest in de belangstelling. De mobiliteit van arbeid tussen sectoren en regio's is gering. Het algemeen-verbindend verklaren van cao's verkleint de beloningsverschillen en beperkt de toetreding tot de arbeidsmarkt. Er is een grote kwalitatieve discrepantie tussen vraag en aanbod van arbeid; een hoge non-participatie staat naast tekorten aan goed opgeleid personeel. Het grote verschil tussen bruto loonkosten en netto loon en de manier waarop het sociale-zekerheidsstelsel is vormgegeven verminderen zowel de arbeidsinzet als de arbeidsdeelname en vormen een negatieve prikkel voor investeringen in opleiding en scholing. Het afschaffen van de algemeen-verbindendverklaring, verlaging van het minimumloon en strengere sancties in de sociale zekerheid zijn stuk voor stuk voorstellen die de inzet van arbeid kunnen vergroten en verbeteren.

Ook de goederenmarkt kent een groot aantal starheden, gedeeltelijk opgelegd door de overheid, gedeeltelijk veroorzaakt door de ondernemers zelf. Welig tierende prijs- en marktverdelingskartels, regulering en subsidiëring beperken de concurrentie en verminderen de werking van het prijsmechanisme. De kartels werpen barrières op tegen nieuwe toetreders die op de Nederlandse markt willen gaan opereren. Prijzen zijn hoger dan noodzakelijk. Zo stelt de Europese Commissie dat het kartel van bouwondernemers leidt tot drie procent hogere prijzen. Verscherpings van de mededingingswetgeving, ook onder druk van de (veel strengere) Europese regelgeving, en vermindering van de subsidies moeten de marktwerking verbeteren.

De kapitaalmarkt, ten slotte, is al voor een belangrijk deel gedereguleerd. Beschermingsconstructies tegen overnames vormen echter nog een belangrijke starheid. De markt voor 'corporate control' is hierdoor niet of nauwelijks ontwikkeld. Omdat de dreiging van overname gering is, wordt het management minder geprikkeld de waarde van de aandelen te maximaliseren en het bedrijf zo goed mogelijk te leiden. De beperking van het aantal beschermings-

constructies tot twee en het aanmelden van grote aandelenbelangen (van meer dan vijf procent) moeten de werking van de kapitaalmarkt verder verbeteren.

Verbetering van de marktwerking alleen is echter niet voldoende voor het stimuleren van economische activiteit. Het eenzijdig benadrukken van de markt levert het gevaar op dat de groeipotentie van de economie op lange termijn onder druk komt te staan. De prikkel om te investeren in bij voorbeeld scholing of onderzoek en ontwikkeling wordt geringer. De marktwerking zorgt er namelijk voor dat het niet mogelijk is op investeringen meer dan het marktrendement te behalen. Door de grote mobiliteit van arbeid en kapitaal heeft de investeerder bovendien geen zekerheid dat de baten van de investering aan hemzelf zullen toevallen en niet aan de concurrent of de individuele werknemer³. Deze onzekerheid kan worden verminderd door het aangaan van lange-termijnrelaties tussen werknemers en onderneming, tussen ondernemingen onderling en tussen ondernemingen en kapitaalverschaffers, vormgegeven in contracten (joint ventures), belangenverstrengelingen of op vertrouwen gebaseerde afspraken. Investeren in menselijk kapitaal is alleen lonend als er door langdurige arbeidsrelaties zekerheid is dat de baten van de opleiding ten behoeve van het investerende bedrijf worden aangevend. Onderzoek en ontwikkeling komen sneller van de grond als de risico's van deze investering kunnen worden gespreid.

Het is daarom belangrijk dat bij een beleid gericht op het vergroten van de dynamiek in de economie, het kind niet met het badwater wordt weggegooid. Joint ventures voor gezamenlijke produktontwikkeling moeten niet te zamen met prijskartels worden verboden. Lange-termijnrelaties tussen ondernemingen en kapitaalverschaffers moeten niet zonder meer worden afgebroken, omdat tegenover het verlies aan efficiëntie op korte termijn belangrijke baten van samenwerking, in de vorm van hogere investeringen, kunnen worden verwacht. Het opruimen van rigiditeiten op de arbeids-, goederen- en kapitaalmarkten is noodzakelijk om te bevorderen dat ondernemers alert blijven op nieuwe ontwikkelingen en worden geprikkeld nieuwe markten te veroveren. Maar om daadwerkelijk op de marktsignalen te kunnen inspelen zijn samenwerkingverbanden nodig waarbinnen de daarvoor benodigde kennis en vaardigheden worden ontwikkeld.

D.E. Ernste

1. C.W.A.M. van Paridon, Nederland mist kansen op Duitse markt, *ESB*, 1 januari 1992, blz. 16-17

2. J.J.M. Kremers, Naar een sterkere binnenlandse groeidynamiek, *ESB*, 11 december 1991, blz. 1228-1232.

3. D.R. Helm, C.P. Mayer en K. Mayhew, The assessment: microeconomic policy in the 1980s, *Oxford Review of Economic Policy*, 1991, jg. 7, nr. 3.